

9. Сотула О. В. Соціальне підприємництво як інноваційна модель розвитку економіки / О. В. Сотула // Ефективна економіка. – 2013. – № 4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1988>

10. Санахметова Н.О. Цілі підприємницької діяльності / Н.О. Санахметова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://textbooks.net.ua/content/view/2857/25/>

11. Смерічевський С.Ф., Соціально-відповідальний маркетинг в призмі сталого розвитку підприємства / С.Ф. Смерічевський, Тадеуш Мендель,

М.В. Колесник // Актуальні питання менеджменту та маркетингу. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 17-18 березня 2017 року). – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2017. – С. 34 – 38.

12. Голуб'як Н.Р. Соціальне підприємництво як механізм вирішення соціально-політичних проблем / Н. Р. Голуб'як // S.P.A.C.E. – 2017. – № 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dSPACE.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/7341/Golubyak%20SPACE%202-2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНАЛЬНИХ ГОСПОДАРСЬКИХ СИСТЕМ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ НОВОГО РЕГІОНАЛІЗМУ В УКРАЇНІ

THE PROVIDING ECONOMIC SECURITY SYSTEM OF REGIONAL ECONOMIC SYSTEMS IN THE CONDITIONS OF NEW REGIONALISM FORMATION IN UKRAINE

У статті обґрунтовано систему забезпечення економічної безпеки регіональних господарських систем в умовах становлення нового регіоналізму в Україні. Доведено, що економічна безпека регіональних господарських систем, виступає складовою національної безпеки країни. Виокремлено складові підсистеми системи економічної безпеки регіонів. Обґрунтовано внутрішню структуру економічної безпеки регіонів, що характеризується трьома параметрами: економічною самостійністю, стабільністю та стійкістю соціально-економічного розвитку, а також спрямованістю на саморозвиток та модернізацію регіональних господарських систем.

Ключові слова: новий регіоналізм, економічна безпека, національна безпека, регіональні господарські системи, система.

В статті обґрунтована система забезпечення економічної безпеки регіональних господарських систем в умовах становлення нового регіоналізму в Україні. Доказано, что экономическая безопасность региональных хозяйственных систем, выступает составляющей национальной безопасности страны. Выделены составляющие подсистемы системы экономической безопасности регионов. Обоснована

внутренняя структура экономической безопасности регионов, которая характеризуется тремя параметрами: экономической самостоятельностью, стабильностью и устойчивостью социально-экономического развития, а также направленностью на саморазвитие и модернизацию региональных хозяйственных систем.

Ключевые слова: новый регионализм, экономическая безопасность, национальная безопасность, региональные хозяйственные системы, система.

The article substantiates the system of ensuring the economic security in regional economic systems in the conditions of a new regionalism formation in Ukraine. It is proved that economic security of regional economic systems is an integral part of country national security. The components of the subsystem of the regions' economic security system are singled out. The internal structure of regions' economic security is characterized by three parameters: economic independence, stability and sustainability of socio-economic development, as well as a focus on self-development and modernization of regional economic systems.

Key words: new regionalism, economic security, national security, regional economic systems, system.

УДК 330.3:338.49

Тульчинський Р.В.

к.е.н., доцент, завідувач кафедри менеджменту та публічного адміністрування

Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая

Постановка проблеми. Трансформаційні зрушення в Україні, реформування системи державного управління у напрямі децентралізації владних повноважень центральних органів влади, що відбуваються у напрямі становлення нового регіоналізму в Україні, вимагають забезпечення існуючих та попередження виникаючих нових загроз функціонуванню регіональних господарських систем та соціально-економічному розвитку країни в цілому.

Дослідження тлумачення сутності понять «регіоналізм» та «регіоналізація», дає можливість стверджувати, що ці поняття мають дуалістичну природу. Науковці зазначають, що регіоналізм й регіоналізація, полягаючи у поглибленні демократичних процесів соціально-економічного розвитку, формуючи, під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів, регіональну свідомість та ідентичність, що може бути пов'язана із виникненням загроз політичного характеру, а саме поляризацією сус-

пільства та територіальної цілісності держави. Також, це підтверджується досвідом становлення нового регіоналізму, наприклад, в європейських країнах таких, як: Іспанія, Італія, Франція, а також у Великобританії. Це, а також суспільно-політична ситуація, яка склалася в Україні останнім часом, зумовлює необхідність забезпечення економічної безпеки регіональних господарських систем та країни в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Серед іноземних дослідників, які досліджують питання нового регіоналізму, необхідно відмітити: В. Барнза, М. Кітінга, П. Кука, Л. Ледебура, Дж. Лонгліна, Дж. Луфліна, Дж. МакКомби, Ч. Ф. Сейбла, М. Сеттерфілда, М. Сторпера, А. Харрелла, Б. Хеттне Д. Цейтлін та ін.

Серед вітчизняних науковців, що займаються проблематикою становлення нового регіоналізму в Україні необхідно відзначити: М. Бутко, Б. Бураковського, Є. Василькова, С. Вовканича, А. Власюка, М. Гетьманчука, А. Гриценка, В. Ємельянова, А. Жицького, В. Загорського, І. Зварича, Ю. Кіндзерського, В. Кравцова, Н. Мирну, С. Пирожкова, С. Романюка, В. Сиденка, Л. Семів, О. Чугрину, Г. Щедрову та ін.

Питання економічної безпеки регіонів висвітлюються у працях українських науковців: Д. Буркальцеву, З. Варналія, З. Герасимчук, О. Головченко, А. Гуменюк, О. Саєнко, Л. Семкову та інших. Віддаючи належне науковому доробку вчених, необхідно відзначити, що питання щодо системи забезпечення економічної безпеки регіональних господарських систем в умовах становлення нового регіоналізму в Україні залишаються актуальними та недостатньо розробленими. Це, у свою чергу, вимагає подальших досліджень у даному напрямку.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування системи забезпечення економічної безпеки регіональних господарських систем в умовах становлення нового регіоналізму в Україні. Для досягнення поставленої мети було вирішено наступні завдання: обґрунтовано, що економічна безпека регіональних господарських систем виступає складовою національної безпеки; виокремлено складові підсистеми системи економічної безпеки регіонів; обґрунтовано внутрішню структуру економічної безпеки регіонів, що характеризується трьома параметрами: економічною самостійністю, стабільністю та стійкістю соціально-економічного розвитку, а також спрямованістю на саморозвиток та модернізацію регіональних господарських систем.

Виклад основного матеріалу. Відповідно указу Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»» цілями Стратегії національної

безпеки України є: «мінімізація загроз державному суверенітету та створення умов для відновлення територіальної цілісності України у межах міжнародно-визнаного державного кордону України, гарантування мирного майбутнього України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави; утвердження прав і свобод людини і громадянина, забезпечення нової якості економічного, соціального і гуманітарного розвитку, забезпечення інтеграції України до Європейського Союзу та формування умов для вступу в НАТО [6]. Серед основних напрямів державної політики національної безпеки задекларовано забезпечення економічної безпеки.

При цьому, економічна безпека, виступаючи складовою національної безпеки, є її матеріальним базисом, оскільки досягти екологічної й інформаційної безпеки, дієспроможної обороноздатності, фінансової незалежності держави, забезпечення національної безпеки у зовнішньополітичній сфері можливо за умов стабільного соціально-економічного розвитку держави та її регіонів.

Економічна безпека має багатовекторний характер, оскільки її об'єктами виступають окремі особи, домашні господарства, групи людей, підприємства, громади, окремі території, галузі, групи галузей, регіони та держава в цілому. Ефективність безпеки в цілому залежить від узгодженості інтересів держави та регіонів, їх сил та своєчасних засобів, спрямованих на необхідний захист населення. В умовах становлення нового регіоналізму в Україні регіони набувають суб'єктності на міжнародному ринку, що, у свою чергу, актуалізує питання забезпечення економічної безпеки регіонів, оскільки, маючи свої унікальні особливості, регіони України мають і свої особливі загрози, що пов'язані, наприклад, із кліматично-природними умовами, статусом прикордонних територій, енергозалежністю тощо.

Економічну безпеку регіону, в цілому, необхідно розглядати як певну систему із притаманними будь-якій системі властивостями, яка, у свою чергу, є підсистемою національного рівня. Крім того, як комплексну систему заходів гарантування забезпечення конкурентоспроможності, стабільності, а також необхідними виробничими, фінансовими, трудовими, технологічними та іншими ресурсами суб'єктів регіональної суспільної системи для соціально-економічного розвитку регіонів, ураховуючи інтереси кожного громадянина та різноманітних груп населення, поєднуючи їх із регіональними та загальнодержавними інтересами в умовах дії різного роду загроз внутрішнього та зовнішнього середовища.

Економічна безпека регіонів, виступаючи системою, має свої складові підсистеми. Аналіз досліджень [2, с. 67; 5, с. 75; 1, с. 31] дає можливість виділити наступні підсистеми:

– виробнича – обумовлена наявністю ресурсів та виробничих потужностей, станом зношеності основних засобів, сформованістю системи розширеного відтворення із урахуванням виробничої регіональної специфіки;

– фінансова – характеризується регіональною бюджетною системою, профіцитом або дефіцитом регіонального бюджету, податковими надходженнями до регіонального бюджету;

– екологічна – полягає у забезпеченні певних норм довкілля; техногенному стані регіону;

– громадська – кримінальна ситуація, ступень корупції та розвиненість тіньової економіки;

– продовольча – забезпечення якісними продуктами харчування;

– інноваційно-інвестиційна – інвестиційна привабливість регіонів та спроможність інноваційного розвитку регіонів, можливості продукувати нові знання, обсяг виконаних науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, розвиток науково-технічного та інноваційного потенціалу;

– соціально демографічна – характеризується станом ринку праці та його структурою, мотивацією на ринку праці, якістю та умовами життя населення регіону, тривалістю життя, рівнем соціально-обумовлених захворювань, міграційними процесами, диференціацією доходів населення.

На погляд науковців [5, с. 94; 4, с. 65] внутрішня структура економічної безпеки регіонів характеризується трьома параметрами:

по-перше, економічною самостійністю, яка по суті є відносною, оскільки і економічна безпека регіону має системну основу та виступає підсистемою економічної безпеки країни, а також регіон залежить від політики центральних органів влади. Але, самостійність полягає у можливості регіону контролювати залучення регіональних ресурсів до виробництва, яке спроможне ефективно виробляти високоякісну конкурентоспроможну продукцію на світовому ринку, приймати рішення щодо попередження економічних загроз або локалізації їх наслідків. Також, із урахуванням того, що українське законодавство декларує принципи відкритості економіки міжнародним економічним зв'язкам, у тому числі на рівні регіонів, особливої уваги щодо забезпечення економічної безпеки потребують зовнішньоекономічні зв'язки прикордонних регіонів.

При формуванні співпраці та налагодженні міжнародних зв'язків необхідно орієнтуватися на гнучкі, взаємовигідні форми співпраці із можливістю реалізовувати регіональні інтереси у міжнародній сфері, оскільки занадто велика відкритість до міжнародних господарських зв'язків призводить до залежності від кон'юнктури світових ринків, несприятливі зміни яких призводять до посилення негативного впливу на соціально-економічний

розвиток регіонів, а також це може загрожувати національним інтересам країни.

по-друге, стабільністю та стійкістю соціально-економічного розвитку, що виступає основою розвитку регіонів та полягає у захисті прав власності суб'єктів регіональних господарських систем, недопущенні дестабілізації соціально-економічної ситуації в регіоні, боротьбі із кримінальними структурами та корупцією тощо;

по-третє, спрямованістю на саморозвиток та модернізацію регіональних господарських систем, з орієнтацією на створення сприятливих умов для залучення інвестиційних ресурсів у регіон, розширення виробництва інноваційної діяльності, залучення інтелектуального капіталу до виробництва, підвищення кваліфікації робочої сили тощо.

Забезпечення економічної безпеки регіональних господарських систем та країни в цілому повинно представляти собою систему постійного моніторингу та стратегічних заходів щодо запобігання ймовірним загрозам та усуненню їх наслідків як на державному так і на регіональному рівнях, що спрямована на інтеграцію регіонів у єдиний політичний, економічний, духовний простір країни із збереженням регіональних особливостей соціально-економічного розвитку.

Система забезпечення економічної безпеки регіональних господарських систем в умовах становлення нового регіоналізму в Україні повинна бути спроможною не тільки вчасно запобігати порушенню соціально-економічного розвитку, що може виникати під впливом як внутрішніх так і зовнішніх загроз, а також, із урахуванням того, що новий регіоналізм надає регіонам суб'єктності у глобальному просторі, сприяти зростанню конкурентоспроможних позицій регіону на світовому ринку.

Для цього необхідно, щоб система забезпечення економічної безпеки регіональних господарських систем в умовах становлення нового регіоналізму в Україні відповідала такому критерію як самозабезпеченість, що полягає у формуванні спроможності та її ресурсної бази для самостійного вирішення проблем, виникаючих в регіоні під впливом внутрішніх і/або зовнішніх загроз, в контексті забезпечення позитивної динаміки соціально-економічного розвитку регіону. Такі ресурси, що можуть формуватися регіоном як певний відсоток від надходжень регіонального бюджету і/або його профіциту, дадуть можливість регіонам більш ефективно забезпечувати економічну безпеку, швидко реагувати на критичні ситуації, протидіяти загрозам, відновлювати соціально-економічні процеси.

Погоджуємося з науковцями [5, с. 154; 3, с. 73], які вважають, що у систему забезпечення економічної безпеки регіональних господарських систем в умовах становлення нового регіоналізму в

Україні повинен включатися компенсаційний механізм, який спроможний протидіяти різноплановим загрозам регіонів.

Метою створення компенсаційного механізму є максимально швидке реагування на виникаючі загрози за рахунок надання соціальної допомоги, міжнародної та міжрегіональної співпраці, системи страхування, функціонування фондів підтримки соціально-економічного розвитку регіонів, гнучкої системи перепідготовки кадрів, створення мобільних заходів охорони здоров'я тощо. Створення компенсаційного механізму в системі забезпечення економічної безпеки регіональних господарських систем в умовах становлення нового регіоналізму в Україні не в змозі і не повинно усувати всі наслідки наявних загроз, але спроможне за рахунок часового фактору вчасно локалізувати деякі з них і/або зменшити їх наслідки.

Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів та загроз економічній безпеці розвитку регіонів також повинен доповнюватися інструментарієм альтернативних рішень для органів регіональної влади в межах процесу оперативного прийняття рішень.

Особливе місце в системі забезпечення економічної безпеки регіональних господарських систем займає моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів в умовах становлення нового регіоналізму.

Висновки з проведеного дослідження. На наш погляд, стратегічне забезпечення економічної безпеки регіонів – це певний стратегічний план дій, який спрямований на розвиток економіки регіонів в умовах становлення нового регіоналізму, який, у свою чергу, проявляється у розвитку соціальної, культурної та інших сфер діяльності регіонів.

Отже, в результаті дослідження обґрунтовано, що економічна безпека регіональних господарських систем виступає складовою національної безпеки. До складових системи економічної безпеки регіонів слід відносити: виробничу, фінансову,

екологічну, громадську, продовольчу, інноваційно-інвестиційну, соціальну та демографічну підсистеми. Внутрішня структура економічної безпеки регіонів характеризується трьома параметрами, а саме: по-перше, економічною самостійністю; по-друге, стабільністю та стійкістю соціально-економічного розвитку; по-третє, спрямованістю на саморозвиток та модернізацію регіональних господарських систем.

Стратегічне забезпечення економічної безпеки регіонів в умовах становлення нового регіоналізму в Україні має певну специфіку, що притаманна стратегічним програмам, а саме, стратегії надають орієнтири та пріоритети для середньострокових планів й програм поточної діяльності, які повинні погоджуватися та не суперечити один одному.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Варналій З. С., Буркальцева Д. Д., Саєнко О. С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення: монографія Київ, Знання України, 2011. – 299 с.
2. Герасимчук З. В. Регіональна політика сталого розвитку: методологія формування, механізм реалізації. Луцьк, «Надстир'я», 2000. – 250 с.
3. Гуменюк А. М. Безпека структурно-інституційної трансформації економіки регіону: теоретичні основи та прикладні аспекти : монографія. Київ, НІСД, 2014. – 468 с.
4. Семкова Л.В. Економічна безпека регіонів. Вісник приазовського державного технічного університету. Серія: Економічні науки. Вип. 27. 2014. С. 63-69.
5. Сенчагов В. К. Экономическая безопасность: геополитика, самосохранение и развитие: в 4-х кн. Институт экономики РАН. Москва, ЗАО «Финстатинформ», 2002. Кн. 4. – 128 с.
6. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»» № 287/2015 від 26.05.2015 р.